

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Redan nu jagar hon röda prislappar”

Aftonbladets skildring av ensamstående mammor, en kvalitativ analys

Emma Katarina Olsson

Kandidatuppsats

HT20

Handledare: Carina Gallo

Abstract

Author: Emma Katarina Olsson

Title: *"Even now she is chasing red price tags". Aftonbladets depiction of single mothers, a qualitative content analysis.*

Supervisor: Carina Gallo

The aim of this study was to create an understanding of how Swedens largest daily newspaper Aftonbladet depict single mothers during the years of 1995 and 2011. Another aim was to examine if there were any similarities and/or differences in the depiction during the different years. The study was based on a qualitative content analysis of totally 43 articles in Aftonbladet, 24 articles from the year of 1995 and 19 articles from the year of 2011. The articles were analysed by using social constructive and claims-making theory. The result of the study shows that Aftonbladet depict single mothers as struggling women with bad economy in both 1995 and 2011. Bad economy constituted a slightly larger theme than struggling during both of the examined years. No differences were found in depictions during the different years.

Key words: Media, single mother, depiction, social constructivism, claims-making

Innehållsförteckning

1 Inledning	s. 4
1.1 Problemformulering	s. 4
1.2 Syfte och frågeställningar	s. 7
2 Kunskapsläget	s. 7
2.1 Litteratursökning	s. 8
2.2 Framställning av ensamstående mammor i media	s. 8
2.2.1 <i>Dålig ekonomi eller bidragsberoende</i>	s. 9
2.2.2 <i>Osynliggörande av etnicitet och ålder eller synliggörande av både och</i>	s. 10
2.2.3 <i>Goda mödrar eller bristande moral</i>	s. 11
2.2.4 <i>Dysfunktionell familjekonstellation</i>	s. 12
2.3 Medias inflytande	s. 13
3 Teori	s. 14
3.1 Socialkonstruktivism	s. 15
3.2 Claims-making	s. 16
4 Metod	s. 18
4.1 Kvalitativ innehållsanalys	s. 18
4.2 Urval	s. 19
4.2.1 <i>Kontext år 1995 och år 2011</i>	s. 20
4.3 Analys	s. 21
4.4 Förförståelse	s. 22
4.5 Förtjänster och begränsningar	s. 22
4.6 Metodens tillförlitlighet	s. 24
5 Forskningsetiska överväganden	s. 24
6 Resultat och analys	s. 26
6.1 Framställning av ensamstående mammor år 1995 och år 2011	s. 26
6.1.1 <i>Dålig ekonomi</i>	s. 27
6.1.2 <i>Kämpande</i>	s. 32
6.1.3 <i>Positiva skildringar år 1995 och år 2011</i>	s. 36
7 Avslutande diskussion	s. 37
8 Referenslista	s. 39
9 Empirilista	s. 44

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Definitionen av ordet familj kan skilja sig åt väldigt. Det finns dock en benägenhet att i Sverige syfta till den så kallade kärnfamiljen när man använder sig av ordet "familj" (Bergsten & Bäck-Wiklund 1997). Kärnfamiljen beskrivs som två sammanboende föräldrar, och deras gemensamma barn (Heintz-Martin & Langmeyer 2019). Ordet familj behöver dock inte längre nödvändigtvis syfta till den traditionella familjekonstellationen (Bergsten & Bäck-Wiklund 1997; Jones & Linné 2000). Statistiska centralbyrån (2019a) skriver i en rapport att 400 000 personer är ensamstående föräldrar. Med ensamstående förälder menas i statistiken personer utan sammanboende partner, vilka har "barn upp till och med 18 år som bor minst halva tiden i deras hushåll" (SCB 2019b). I Sverige växte antalet ensamstående föräldrar rejält under 1980 och 1990-talet och under 1990-talets början var 19 procent av landets barnfamiljer ensamstående familjer (SCB 2014). Och statistiska centralbyrån (2014) skriver att den största anledningen tros vara "kvinnornas inträde på arbetsmarknaden" (s. 17). En annan anledning framförs vara att skilsmässor i större utsträckning accepterades (SCB 2014). Under 2000-talet har dock siffran gällande antalet ensamstående föräldrar varit ganska statisk, och år 2011 ansågs siffran vara låg då den var på 24 procent. Anledningen till att siffran avseende antalet ensamstående föräldrar ansågs vara låg trots att den de facto var högre år 2011 än under början på 1990-talet var att utvecklingen av instabila förhållanden avstannat (ibid.).

Fortsättningsvis kan det ibland vara problematiskt att exakt definiera vem som är ensamstående förälder, samt att definitionen kan skilja sig åt världen över (Letablier & Wall 2018).

En av de aktörer som bidrar till och formar samhällets tankesätt om ensamstående föräldrar är media (Gamson & Modigliani 1989; Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011). Med media avses tidningar och övriga tryck, television, radio, internet och ibland innefattas medier också av reklam samt film (Nord 2012). Tankesättet formas bland annat till följd av hur det redogörs för denna grupp, hur dess svårigheter samt tillvaro presenteras (Gamson & Modigliani 1989; Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011). Det som presenteras i media gestaltar inte heller

verkligheten exakt så som den är. Kontexten i det som framställs tenderar att försvinna beroende på var fokus i en redogörelse landar och en del information hamnar i skymundan (Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011). Tidigare forskning visar att ensamstående mammor i media, i USA, Storbritannien och Australien ofta beskrivits som en samhällsörda, samt som en dysfunktionell familjekonstellation, och således stigmatiserats (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Jones & Linné 2000; Karides, Misra & Moller 2003; Wolfinger 2014). Det finns däremot nästan ingen forskning som berör hur svenska dagstidningar skildrar ensamstående mammor (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020). Den studie som finns att tillgå visar dock att ensamstående mammor skildras som hårt arbetande kvinnor, med ganska dålig ekonomi, vilka är i behov av samhälleligt stöd, levandes i en dysfunktionell familjekonstellation (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020).

Som tidigare nämnt ökade antalet separationer i Sverige under 1980 och 1990-talet (SCB 2014), samtidigt som barnomsorgsavgiften steg rejält (LO 2000). I början på 1990-talet var 19 procent av alla barnfamiljer i Sverige så kallade ensamstående familjer (SCB 2014). Och år 1995 infördes så kallade pappadagar, på 30 dagar (SCB 2013). Enligt en rapport från statistiska centralbyrån (2014) kan införandet av pappadagar i sin tur ha bidragit till en mer jämställd omsorg av barnen till separerade föräldrar. Under år 2011 ansågs siffran avseende föräldraseparationer som tidigare nämnt vara låg då 24 procent av landets barnfamiljer var ensamstående familjer (SCB 2014). Att just året 2011 presenteras är kort och gott på grund av att det omnämndes i statistiken. Under 2000-talet hade även den så kallade maxtaxan införts inom förskolan och skolan (Skolverket 2007). Och växelvist boende bland barn till separerade föräldrar ökade kraftigt från år 1995 till år 2011 (SCB 2014). Kontexten gällande det ensamma föräldraskapet såg således olika ut under år 1995 och under år 2011. I metodkapitlet kommer jag att redogöra närmre för kontexten av de olika årtalen.

Media framställer enligt statistiska centralbyrån (2013) separationsfrekvensen bland föräldrar som stigande. I denna uppsats vill jag därför undersöka hur ensamstående mammor skildras i Sveriges största dagstidning, Aftonbladet (Aftonbladet 2019) under året 1995 samt under år 2011. Anledningen till att valet föll på mammor är helt enkelt på grund av att majoriteten av landets ensamstående föräldrar är just mammor. I början på 90-talet var 84 % av alla

ensamstående föräldrar mammor, och år 2011 var 75 % av de ensamstående föräldrarna mammor (SCB 2014). Vidare vill jag även undersöka om det framträder några likheter och/eller skillnader gällande hur ensamstående mammor skildras under de olika årtalen. Detta för att se om framställningen ser olika ut under årtal med olika kontexter.

Fortsättningsvis är undersökningen av relevans för socialt arbete då gruppen ensamstående föräldrar är en sårbar grupp (SCB 2014; Socialstyrelsen 2010). Denna grupp riskerar i större utsträckning att råka ut för bland annat arbetslöshet och minskat socialt umgänge (Socialstyrelsen 2010). Att som ensamstående mamma alltid, eller nästan alltid ha ansvar för barnet, eller barnens omsorg innebär en ökad risk att drabbas av sårbarhet (SCB 2014). Och fattigdom är mycket vanligt förekommande bland ensamstående mammor (SCB 2014; Socialstyrelsen 2010), vilket bland annat kan bero på att ensamstående mammor arbetar mindre (SCB 2014; Försäkringskassan 2011). Enligt socialstyrelsens rapport (2010) löper ensamstående mammor även en ökad risk för att drabbas av både långvarig samt återkommande fattigdom. Mammors löneutveckling försämras också till följd av sitt föräldraskap (Försäkringskassan 2011). Den ekonomiska sårbarheten berör bland annat ensamstående mammors barn särskilt, enligt en rapport från Socialstyrelsen (2013). Och barn till ekonomiskt utsatta har inte samma sociala liv som andra barn har, och dessa barn riskerar att hamna i utanförskap (Socialstyrelsen 2013). Vidare i samma rapport framförs det att den mest förekommande orsaken till att socialtjänstens individ- och familjeomsorg kontaktas är på grund av att pengarna inte räcker till. En av de mest förekommande anledningarna till att en kontakt initieras framförs vara på grund av att en förälder är ensamstående (ibid.). Och statistiken visar att majoriteten av de ensamstående föräldrarna är mammor (SCB 2014). Fortsättningsvis är framförallt ensamstående mammor i stor omfattning exkluderade från bostadsmarknaden, till följd av deras dåliga ekonomi. Och det är vanligt att gruppen ensamstående mammor är beroende av ekonomiskt bistånd eller att de är överskuldsatta (Socialstyrelsen 2013). En tidigare amerikansk studie visar också att ensamstående mammor är stressade, trötta och mer ledsna och mindre glada, än de mammor som lever i ett förhållande (Dunifon et al. 2016). Ensamstående mammor tillhör alltså den grupp som ibland anses falla inom ramen för ett socialt problem (Socialstyrelsen 2010). Och media är enligt Socialstyrelsen (2010) ett forum där olika sociala problem framförs samt diskuteras. Definitionen av vad som är ett socialt problem är dock problematiskt att fastställa, och

föreställningar gällande vad som är att betrakta som ett socialt problem är beroende av tid samt kultur (ibid.).

Att medvetandegöra hur media framställer ensamstående mammor är viktigt, eftersom att media i sin tur bidrar till utformandet av samhällets uppfattning, gällande denna grupp (Gamson & Modigliani 1989; Strömbäck 2012), vilket bland annat innefattas av socialarbetare.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta arbetet är att beskriva hur Aftonbladet skildrar ensamstående mammor under år 1995 samt under år 2011. Detta görs via frågeställningarna:

- Hur skildrar Aftonbladet ensamstående mammor år 1995?
- Hur skildrar Aftonbladet ensamstående mammor år 2011?
- Framträder det likheter och/eller skillnader gällande hur ensamstående mammor skildras i Aftonbladet år 1995 samt år 2011?

2 Kunskapsläget

I detta avsnitt kommer jag att presentera hur gruppen ensamstående mammor framställts i media, både i Sverige och internationellt. Därefter kommer jag att skriva om medias betydelse för förståelsen och uppfattningen av denna grupp.

2.1 Litteratursökning

Den huvudsakliga litteratursökningen har gjorts i Lunds universitets sökmotor LUBsearch. De sökord, samt sökfraser jag har använt mig av är; ”dagspress”, ”ensamstående föräldrar”, ”ensamstående föräldrar media”, ”ensamstående mamma media”, ”ensamstående mor media”, ”ensam mamma”, ”ensam mor” samt ”mamma media”. Jag har även använt mig av de engelska sökfraserna; ”media images single mother”, ”media framing single mother”, ”media lone mother”, ”single mother news”, ”single parents media”, ”single parents newspaper”, ”single parent”, ”single mother”, ”mother media”, ”full time mother media” och ”media depict single mother”. En stor andel av den forskning jag har använt mig av har varit refereegranskad, detta i syfte att kvalitetssäkra arbetet. Men jag har också använt mig av så kallade nyckelreferenser, och läst olika studiers referenser till tidigare forskning. För att hitta statistiska fakta har jag använt mig av sökmotorn Google, samt sökt på statistiska centralbyråns hemsida.

2.2 Framställning av ensamstående mammor i media

Hur ensamstående mammor skildras i media är kulturbundet, och media bidrar även till att kulturella normer gällande denna grupp upprätthålls (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020). I det svenska samhället är merparten av de ensamstående mödrarna självförsörjande (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020; Kullberg 2005), till skillnad från i en del andra länder, där det inte är särskilt ovanligt att ensamstående mödrar får stämpeln ”välfärdsdrottning” (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020; Bullock, Williams & Wyche 2001; Dejgaard & Larsen 2013; Wolfinger 2014). Detta bör tas i beaktning då man läser svensk, respektive internationell forskning gällande hur gruppen ensamstående mammor skildras i media. Nedan urskiljs hur ensamstående mammor skildrats i media, både i Sverige och internationellt. Tidigare forskning inom området visar att bilden av den ensamstående mamman som förmedlas av media kan se väldigt olika ut, beroende på var i världen man befinner sig. I Sverige framställs den ensamstående mamman vanligen som en bra mamma, med dålig ekonomi, levandes i en dysfunktionell familjekonstellation, men varken ålder eller etnicitet är i fokus i skildringar av denna grupp (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020). Internationellt framställer media dock den ensamstående mamman betydligt mer negativt

(Bullock, Williams & Wyche 2001; Dejgaard & Larsen 2013; Jones & Linné 2000; Karides, Misra & Moller 2003; Kelly 1996; Salter 2018; Staley 2008; Wolfinger 2014), vilket presenteras mer ingående i kommande avsnitt.

2.2.1 Dålig ekonomi eller bidragsberoende

Bergnehrs och Wahlström Henrikssons (2020) kvalitativa studie av hur ensamstående mammor skildras i svenska nyhetstidningar visar att ensamstående mammor framställts som i behov av antingen statligt stöd, socialt stöd eller stöd i form av gåvor, särskilt vid högtider såsom julen. Och ensamstående mammors knappa ekonomiska situation skildras vanligen i den svenska media (Bergnehr & Wahlström & Henriksson 2020). Detta framkommer även i Dejgaards och Larsens (2013) kvantitativa, jämförande studie gällande hur fattiga och bidragsmottagare framställs i svenska, danska samt Storbritanniska dagstidningar. Vidare framställs den ensamma mamman i Sverige, i de flesta fall som levandes i så kallad relativ fattigdom, med svårigheter att få ihop till det nödvändiga. Det ensamstående moderskapet framställs således som mycket slitsamt. Hon framställs även som den enda föräldern, med en totalt frånvarande pappa till barnet, eller barnen. Den ensamstående mamman presenteras dock i svensk media som arbetande, precis som övriga medborgare, om än för en låg lön, och hon ombesörjer själv för sina barn (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020). Hon framställs i Sverige dock vara från den lägre klassen, eller från arbetarklassen (ibid.). Bergnehrs och Wahlström Henrikssons (2020) studie visar däremot att då svenska nyhetstidningar skildrar ensamma mammor med bättre ekonomi, eller med kändisskap, ligger fokus snarare på hur de lyckas kombinera det ensamma föräldraskapet med karriären, än på den ekonomiska kampen. Kända ensamstående mammor skildras alltså inte någonsin som hjälpbehövande på något sätt. Och fokus när kändisar skildras hamnar ofta på huruvida de dejtar någon eller inte, och om det kan koordineras som ensamstående förälder (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020).

Dejgaards och Larsens (2013) studie visar att ensamstående mammor i danska nyhetstidningar framställs som en grupp med knappa ekonomiska resurser, i likhet med skildringen av ensamstående mammor i svenska nyhetstidningar (Bergnehr & Wahlström

Henriksson 2020; Dejgaard & Larsen 2013). Vad som är anmärkningsvärt är att tidigare forskning visar att den ensamstående mamman, i svenska nyhetstidningar, aldrig har stigmatiserats till följd av sin ekonomiska situation (ibid.). Och Dejgaards och Larsens (2013) studie visar att Danmark följer samma mönster. Detta skiljer sig från hur ensamstående mammor framställts i media internationellt, där forskning visar att denna grupp skildrats som bland annat bidragsberoende (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Bullock, Williams & Wyche 2001; Dejgaard & Larsen 2013; Jones & Linné 2000; Karides, Misra & Moller 2003; Salter 2018; Wolfinger 2014).

Tidigare forskning visar att den ensamstående mamman i Storbritannisk media framställts som bidragsberoende (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Jones & Linné 2000; Salter 2018). Dejgaards och Larsens (2013) studie visar att det inte varit särskilt ovanligt att Storbritanniska nyhetstidningar skrivit om hur ensamstående mammor utnyttjar de olika former av bidrag som finns att tillgå. Enligt tidigare studier har Storbritannisk media beskrivit att de ensamstående mammorna skaffade barn i syfte att slippa arbeta, för att således livnära sig på bidrag från staten (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Dejgaard & Larsen 2013). Detta framkommer tydligt via följande citat: ”They were willing to have a baby because they knew they could cash in on it” (*Daily Express* 1995, refererad i Atkinson, Burns & Oerton 1998 s. 6). Fortsättningsvis visar tidigare forskning att gruppen ensamstående mammor i Storbritannien stigmatiserats till följd av hur de framställts, och de beskrivs i media vanligen tillhöra underklassen (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Salter 2018). Tidigare forskning visar att i USA dominerar bilden av dålig ekonomi bland ensamstående mammor, där de ensamstående mammorna, i media skildrats som bidragsberoende, eller bidragstagare (Bullock, Williams & Wyche 2001; Combs-Orme, Kennedy & Luther 2005; Karides, Misra & Moller 2003; Wolfinger 2014). Avslutningsvis framförs i en kvalitativ australiensisk studie att ensamstående mammor kritiserats i media, och där vanligen framställts som bidragsberoende, levandes ett slitsamt liv, i fattigdom (Wolfinger 2014).

2.2.2 Osynliggörande av etnicitet och ålder eller synliggörande av både och

Bergnehrs och Wahlström Henrikssons (2020) kvalitativa studie visar att det i svensk media är väldigt ovanligt att varken ålder eller etnicitet anges. Inte heller i Storbritannisk media är etnicitet i fokus, då ensamstående mammors skildras (Salter 2018). Salters (2018) kvalitativa studie gällande hur ensamstående föräldrar skildras i Storbritanniska dagstidningar visar trots detta att stereotypen för den ensamma mamman i Storbritannien är vit, och tonåring. USA skiljer sig dock på denna punkt, och tidigare forskning visar att i USA är etniciteten många gånger i fokus då man i media framställer ensamma mammor. Och de ensamstående mammor som är att anse som särskilt stigmatiserade till följd av sitt etniska ursprung är afroamerikaner (Bergnehr & Wahlström Henriksson 2020; Bullock, Williams & Wyche 2001; Combs-Orme, Kennedy & Luther 2005; Karides, Misra & Moller 2003), vilka bland annat kallats för "lazy African- American breeders" (Combs-Orme, Kennedy & Luther 2005 s. 10), eller för välfärdsdrottning (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020; Bullock, Williams & Wyche 2001; Wolfinger 2014). Avslutningsvis visar Karides, Misras och Mollers (2003) tidigare studie att den ensamma mamman i amerikansk media presenteras som en mycket ung person.

2.2.3 Goda mödrar eller bristande moral

Bergnehrs och Wahlström Henrikssons (2020) tidigare studie visar att svensk media inte har skildrat ensamstående mammor som omoraliska, utan snarare som goda, beundransvärda mödrar, vilka trots tuffa levnadsförhållanden klarar det de tar sig an. Tidigare forskning visar dock att skildringen av bristande moral hos ensamstående mammor tydligt framkommer i amerikansk media (Bullock, Williams & Wyche 2001; Karides, Misra, Moller 2003; Combs-Orme, Kennedy & Luther 2005; Kelly 1996; Staley 2008). Vilket bland annat framkommer i följande citat.

Jones suggests that women who have illegitimate children should not be permitted to draw checks on them. His argument is that the unwed baby breeder is a racketeer, and her children should be placed in an orphanage. (Saturday Evening Post, September 8, 1951 refererad i Karides, Misra & Moller 2003 s. 493)

Fortsättningsvis framförs det i Bullocks, Williams och Wyches (2001) kvalitativa studie gällande hur fattiga porträtteras i media att ensamstående, afroamerikanska mammor, i media, under en lång tid framställts som lösaktiga. Tidigare forskning visar också att ensamstående mammor i den amerikanska median har framställts som lata (Bullock, Williams & Wyche 2001; Karides, Misra & Moller 2003), och även som oansvariga (Kelly 1996).

Den tidigare forskningen visar att även i Storbritannien har ensamstående mammor, i media skildrats som omoraliska personer (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Jones & Linné 2000). Och i Australien har ensamstående mödrar, av politiker framställts som oansvariga, med hänvisning till att de inte arbetar, enligt Wolfingers (2014) tidigare kvalitativa studie. Vidare framgår det i Wolfingers (2014) studie att australiensisk media har skiftat fokus gällande hur ensamstående mammor framställs. Och tidigare koncentrerade media sig mycket på den ensamstående mammans moral, medan fokus numera är på den ensamstående mammans bidragsberoende.

2.2.4 Dysfunktionell familjekonstellation

Bergnehrs och Wahlström Henrikssons (2020) svenska studie visar att den ensamma mamman anses vara en "social other" (s. 11), och normen om kärnfamiljen framträder således starkt i deras studie av hur ensamstående mammor skildras i nyhetstidningar. Tidigare forskning visar att även i USA framställs det ensamma moderskapet, i media som ett icke önskvärt tillstånd, vilket strider mot normen om tvåsamhet (Combs-Orme, Kennedy & Luther 2005; Karides, Misra & Moller 2003; Kelly 1996; Staley 2008). Även i Storbritannisk media framställs den ensamma mamman som starkt avvikande från tvåförälders-normen (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Linné & Jones 2000; Salter 2018). Atkinson, Burns och Oerton (1998) framför i sin kvalitativa studie gällande hur ensamstående mammor framställs i media att en politiker på 90-talet gjorde följande uttal: "The natural state should be the 2-adult family caring for their children" (*Politiker John Redwood 1993*, refererad i Atkinson, Burns & Oerton 1998 s. 4). Citatet redogör på ett tydligt sätt att det ensamstående moderskapet anses vara dysfunktionellt.

Avslutningsvis finns det också mammor som blivit ensamstående via assisterad befruktning. Och Bergnehrs och Wahlström-Henrikssons (2020) tidigare studie visar att dessa mammor i svensk media skildrats som misslyckade, i den bemärkelse att de inte lyckats bilda familj på ”vanligt” vis.

2.3 Medias inflytande

Dagstidningar bland annat är en av samhällets mest centrala informatörer (Strömbäck 2012), och de har ett avsevärt utrymme i de flesta folks liv (Nord & Strömbäck 2004). Dagstidningar kan därför betraktas som en sorts fönster till omvärlden (Gamson & Modigliani 1989; Nord & Strömbäck 2004). Men det som presenteras i media grundar sig på olika val från yrkesverksamma inom mediebranschen gällande vad som skall stå i fokus, och vad som skall ta mindre plats. Man kan således säga att media inte gestaltar olika skeenden, eller utsagor på ett fullgott sätt (Gamson & Modigliani 1989; Ghersetti 2012; Strömbäck 2008). Vidare är det större chans att folk lägger märke till negativa nyheter, istället för positiva, eftersom att det anses fånga folks intresse. Och fler läsare gynnar givetvis mediebranschen ekonomiskt (Strömbäck 2008). Wadbring (2012) framför dock betydelsen av att samhället delges ett varierat innehåll från media, och inte enbart negativa skeenden. För att återgå till ämnet ekonomi blir just vinst alltmera centralt för bland annat dagstidningar, vilka tävlar om antalet läsare (Ghersetti 2012; Jansson 2012). Läsarna av en dagstidning betraktas således som en marknad (Wadbring 2012). Ghersetti (2012) framför vidare att fokuset på vinst kan komma att leda till att nyheterna vinklas, för att locka många läsare, samt att media i större utsträckning kan komma att presentera nyheter, vilka genererar en lägre produktionskostnad. De nyheter som kan anses vara av betydelse för samhället riskerar således att, av ekonomiska skäl hamna i skymundan (Ghersetti 2012). Fortsättningsvis kan ett stort fokus på negativa skildringar resultera i att folk övervärderar utbredningen av ett visst problem (Strömbäck 2008). Exempelvis framställer media enligt statistiska centralbyrån (2013) skilsmässor bland föräldrar som ökande, trots att statistiken visar att skilsmässosiffran bland föräldrar under 2000-talet varit stabil (SCB 2014).

Om man liknar journalister vid kartritare, kan kartan bli fel antingen därför att proportionerna inte stämmer eller därför att vissa delar utelämnas helt. (Strömbäck 2008 s. 8)

En starkt bidragande faktor till hur folk uppfattar och bedömer bland annat ensamstående mammor har att göra med medias framställning av dessa (Gamson & Modigliani 1989; Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011; Strömbäck 2008), och denna framställning kan som sagt aldrig vara heltäckande (Ghersetti 2012; Strömbäck 2008). Om medias fokus gällande ensamstående mammor ofta handlar om avsaknad av någonting, i jämförelse med övriga medborgare bekräftas deras lägre status i samhället (Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011). Det är också nämnvärt att det ibland inte finns tillräckligt med intresseväckande nyheter, och då kan en vanligtvis mindre intressant nyhet få mer utrymme i media (Ghersetti 2012; Strömbäck 2008). Vidare är det inte heller möjligt för media att skildra samhällets alla skeenden, och det är här allmänhetens intresse spelar roll, gällande vad som publiceras eller ej (Ghersetti 2012). Man kan därav se läsarna till en dagstidning exempelvis, som bidragande till dess innehåll (Wadbring 2012). Fortsättningsvis är det vi anser oss veta om samhället och dess mångfacetterade kontext, vilket innefattas av bland annat ensamstående mammor, till stor del förmedlat av media, och därav sekundärt (Strömbäck 2012; Wadbring 2012). Socialarbetare präglas också, i likhet med övriga medborgare av medias skildring av bland annat ensamstående mammor, och skapar sig därmed en uppfattning av denna samhällsgrupp, delvis via media (Ghersetti 2012; Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011; Strömbäck 2012). Det är således av vikt att studera hur Sveriges största dagstidning under olika år har skildrat ensamstående mammor, för att medvetandegöra på vilket sätt denna grupp framställts, vilket i sin tur bidragit till och format samhällets, och socialarbetares uppfattning om denna typ av familjekonstellation (Gamson & Modigliani 1989; Strömbäck 2012).

3 Teori

Det framstår som lämpligt, i förhållande till mitt arbetes syfte att analysera mitt empiriska material med hjälp av socialkonstruktivismen synsätt på världen, där man intar ett kritiskt perspektiv till verkligheten, och dess olika fenomen (Barlebo Wenneberg 2010; Burr 2015).

Vidare kommer jag att applicera Losekes (2003) teori om claims-making på mitt empiriska material, i syfte att analysera hur media gör anspråk på att definiera gruppen ensamstående mammor.

3.1 Socialkonstruktivism

Enligt litteraturen anses socialkonstruktivismen ha uppkommit tack vare en rad olika personer (Barlebo Wenneberg 2010; Burr 2015), men den som anses haft störst betydelse för utvecklandet av synsättet är Robert Merton (Barlebo Wenneberg 2010). I modernare tid betraktas dock Thomas Kuhn vara det viktigaste namnet för socialkonstruktivismen (ibid.). Ett socialkonstruktivistiskt synsätt kan beskrivas som ett kritiskt förhållningssätt till verkligheten (Barlebo Wenneberg 2010; Burr 2015). Inom socialkonstruktivismen menar man att mycket av vår kunskap om verkligheten är socialt konstruerad (ibid.). Och den kunskap vi har om något, eller var den kommer ifrån ifrågasätts sällan (Barlebo Wenneberg 2010). Vidare betraktas kunskapen i sin tur härröra från språket, vilket i sin tur är en social konstruktion, eftersom att det är människan som har kommit på det (Barlebo Wenneberg 2010; Burr 2015). Enligt det socialkonstruktivistiska synsättet kan även den kunskap vi besitter beskrivas som kulturellt betingad (Burr 2015). Fortsättningsvis anses det enligt Barlebo Wenneberg (2010) finnas fyra olika former av socialkonstruktivismen; *som kritiskt perspektiv*, vilket innebär att man på djupet analyserar och kritiskt granskar så kallade naturliga företeelser, som sorg exempelvis. Som *sociologisk teori*, där man fokuserar på att granska sociala situationer, som exempelvis överenskommelsen av pengars innebörd. Som *kunskapsteori*, vilket betyder att man inriktar sig på att kritiskt granska kommunikationsverktyget, språket, vilket anses ligga till grund för vår kunskap. Och avslutningsvis som *ontologisk ståndpunkt*, där man anser att alla element i vår materiella värld är socialt konstruerade, innefattande naturen. Den form som jag anser särskilt användbar för mitt arbete är socialkonstruktivismen som kunskapsteori, eftersom att jag avser att analysera den språkliga framställningen av ensamstående mammor. Nämnvärt är dock att Burr (2015) framför att det egentligen är fel att kategorisera inom socialkonstruktivismen, men att det kan vara nödvändigt för ökad förståelse. Vidare kommer vår kunskap om gruppen ensamstående mammor, enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet inte från vad vi själva vet, utan från

vår omvärlds framställning av denna grupp, via dess sätt att genom språket kategorisera och prata om denna grupp (Burr 2015). Kritik som kan riktas mot socialkonstruktivismen är att det är problematiskt att via detta synsätt producera så kallade mätbara resultat (Barlebo Wenneberg 2010; Burr 2015). Resultaten av min studie kan således i alltför hög utsträckning vara baserade på tolkningar.

3.2 Claims-making

Grundaren till teorin om claims och claims-making är Donileen R. Loseke (2003), och teorin grundar sig på ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. För att underlätta läsningen kommer claims samt claims-making vidare i texten att översättas till de svenska orden anspråk, respektive anspråksformulering. Loseke (2003) framför att de flesta i samhället kan anses vara anspråksformulerare gällande vad som är ett socialt problem, exempelvis i vardagliga diskussioner. Yrkesverksamma inom media kan dock i synnerhet anses som anspråksformulerande avseende vad som är ett socialt problem, då deras uppfattning av en viss företeelse förmedlas. Vidare framför Loseke (2003) att det finns olika tillvägagångssätt för att göra anspråk på vad som kan anses vara ett socialt problem. Detta kan ske antingen muntligt, bildligt eller via handling. Fokus i detta arbete kommer att vara muntliga anspråk, vilket eventuellt kan låta missvisande, men enligt Loseke (2003) innefattas dagstidningar i denna kategori. Fortsättningsvis kan anspråk på vad som är ett socialt problem alltså göras via det sätt man skriver om diverse samhällsfenomen. Om exempelvis gruppen ensamstående mammor i media presenteras som en sårbar grupp, gör media anspråk på att denna grupp hamnar inom ramen för ett socialt problem. Och de ord som används i dagstidningar då ensamstående mammor framställs, medför således ett anspråk på vad det innebär att tillhöra denna samhällsgrupp (Loseke 2003). Vidare skriver Loseke (2003) att bland annat ensamstående mammor genom åren varit föremål för en rad olika aktörers anspråksformuleringar om denna grupp.

I relation till begreppet anspråksformulerare finns begreppet *audience*. Och för att underlätta vidare läsning kommer jag fortsättningsvis att benämna audience som publik. Publiken är dem som de så kallade anspråksformulerarna intalar att det finns ett socialt problem.

Constructing a social problem requires that audience members be persuaded that a condition exists, that it is troublesome and widespread, that it can be changed, and that it should be changed (Loseke 2003 ss. 25–26).

Fortsättningsvis kan publiken sedermera komma att påverkas både kognitivt och emotionellt av anspråksformulerarnas framställning av ett visst samhällsfenomen. Den så kallade publiken spelar en viktig roll då media gör anspråk på ensamstående mammors levnadskontext, eftersom att deras intresse är avgörande för en fortsatt diskussion av ämnet (Loseke 2003). Vad som också är viktigt att betona, enligt Loseke (2003) är att det inte är sanningen i sig som är avgörande i debatten om vad som är ett socialt problem, utan det är publikens uppfattning som spelar roll. Fortsättningsvis framför Loseke (2003) att det finns en hierarkisk ordning gällande anspråkstrovärdigheten hos publiken, och de som anses vara högst på listan är kanske inte så överraskande forskare. Och de som betraktas vara lägst i denna hierarki är fattiga och barn. Vidare anses media vara en viktig aktör gällande anspråksformuleringen av sociala problem eftersom att media når ut till en väldigt stor publik, samt att media blir vårt fönster till världen omkring oss (Loseke 2003). Media kan vara primära anspråksformulerare, då exempelvis journalister skapar ett reportage, respektive sekundära anspråksformulerare, då reportaget är baserat på andra människors anspråksformuleringar. Loseke (2003) framför dock att det är vanligare att media agerar som sekundär anspråksformulerare.

Loseke (2003) skriver fortsättningsvis att "The words and images constructed by claim-makers affect the world in very real ways" (s. 135). Detta betyder att anspråksformulerare kan influera och medverka till positiv, respektive negativ social förändring (Loseke 2003). Detta kan tolkas som att om dagstidningar exempelvis framför frekvent att ensamstående mammor är i behov av olika stödinsatser, kan detta resultera i att samhällsinterventioner för denna grupp faktiskt aktualiseras.

Avslutningsvis framför Loseke (2003) att kritik mot det socialkonstruktivistiska synsättet, inom vilket hennes teori hamnar kan vara att det saknas tydlighet gällande vad som är rätt och fel. Detta eftersom att perspektivets grundantagande är som namnet lyder att saker, ting och fenomen är konstruerade.

4 Metod

4.1 Kvalitativ innehållsanalys

Denna uppsats är baserad på en kvalitativ innehållsanalys av 43 artiklar i Aftonbladet, 24 artiklar från år 1995, och 19 artiklar från år 2011. Denna metod anses vara den mest förekommande metoden när det kommer till kvalitativa textanalyser (Bryman 2018). Den kvalitativa metoden grundar sig enligt Lind (2019) på tolkningar, vilka anses vara influerade av de valda teorierna. Det tolkande synsättet kallas även för ett hermeneutiskt synsätt. Och den kvalitativa metoden karaktäriseras av ett nyanserat empiriskt material, med mycket variation (Lind 2019). Jag har även haft en så kallad komparativ ansats i min studie, eftersom att en av mina frågeställningar var att jämföra hur ensamstående mammor framställs i Aftonbladet under två olika årtal, 1995, respektive 2011. Begreppet komparativ betyder just jämförande (Bryman 2018). Och den komparativa ansatsen kan bidra till ökad förståelse för olika kontexter, vilket jag har undersökt i min studie. Den komparativa ansatsen kan avslutningsvis användas inom både kvantitativa samt kvalitativa studier (ibid.).

Fortsättningsvis har jag induktivt, i min kvalitativa innehållsanalys vaskat fram olika teman ur mitt empiriska material. Detta tillvägagångssätt skiljer sig från den kvantitativa innehållsanalysen där fokus istället är på mätning, samt trovärdighet av materialet i form av generaliserbarhet (Bryman 2018). Inom den kvalitativa forskningen är dock generaliserbarheten av en studies resultat av mindre betydelse (Lind 2019). Vidare är det av vikt att kvalitativt analysera texter för ökad förståelse av rådande föreställningar inom samhället (Boréus 2015). Det kan dock vara nämnvärt att det enligt Lindgren (2011) kan bli

problematiskt att skilja på kvantitativ, respektive kvalitativ textanalys eftersom att man i båda metoderna kommer att ha fokus på både mängden samt ordets betydelse.

4.2 Urval

Jag har i detta arbete använt mig av ett så kallat målstyrt urval, vilket innebär att urvalet är baserat på ens forskningsfrågor. Målstyrt urval används ofta i kvalitativa studier (Bryman 2018). Med en målstyrd urvalsmetod är det dock inte möjligt att applicera resultaten av undersökningen på övriga medborgare (ibid.), men det var inte heller syftet med denna undersökning. Fortsättningsvis sökte jag efter tidningsartiklar i Lunds universitets mediearkiv Retriever Research. Jag övervägde inledningsvis i uppsatsen att analysera tidningsartiklar från Helsingborgs Dagblad, jag menar dock att det hade resulterat i en mer lokal undersökning. Att valet slutligen föll på att analysera tidningsartiklar från just Aftonbladet beror på att det är Sveriges största dagstidning (Aftonbladet 2019), och den når således ut till väldigt många människor. Aftonbladets nyhetsredaktion framförs även vara politiskt neutral, trots att Aftonbladets ledarsida beskrivs som “oberoende socialdemokratisk” (Aftonbladet 2020b). Vidare bedömde jag det som mer passande att analysera tidningsartiklar från Sveriges största dagstidning, eftersom att jag ville undersöka hur denna mediaaktör i sin framställning av ensamstående mammor bidrar till att konstruera samhällets uppfattning om denna grupp. I min undersökning valde jag att analysera tidningsartiklar från olika årtal, 1995, respektive 2011, eftersom att det kan ge kännedom om hur skildringen såg ut under tider med olika kontexter. Exempelvis infördes år 1995 så kallade pappadagar för första gången (SCB 2013), vilket eventuellt bidrog till en mer jämställd omsorg av barnen till separerade föräldrar (SCB 2014). Från år 1995, fram till år 2011 ökade växelvist boende bland barn till separerade föräldrar markant (SCB 2014). Och antalet föräldraseparationer ansågs år 2011 vara lågt (SCB 2014). I kommande avsnitt kommer jag därför att ägna en sida till att närmre beskriva kontexten av de olika årtalen.

4.2.1 Kontext år 1995 och år 2011

Under 1990-talet ökade separationsfrekvensen bland föräldrar. Och i början på 1990-talet var 84 % av alla ensamstående föräldrar mammor (SCB 2014). Under samma tid ökade även barnomsorgsavgiften markant (LO 2000). 1990-talet karaktäriserades vidare av kraftigt ökad arbetslöshet, vilket var en följd av den ekonomiska krisen. Och var man arbetslös förlorades i många kommuner rätten till barnomsorg. Men även om möjligheten till barnomsorg kvarstod vid arbetslöshet var det i en del fall ändå inte möjligt att bekosta den (ibid.). Under 1990-talet minskar även de ensamstående föräldrarnas disponibla inkomst, vilken är den inkomst som är över efter att skatt samt övriga betalningar är gjorda. Och under 1990-talet ansågs de ensamstående föräldrarnas barn ha det allra sämst ställt ekonomiskt (LO 2000). Under 1990-talet ökade också socialbidragstagandet bland gruppen ensamstående föräldrar. Detta trots att kraven för att erhålla bland annat bostadsbidrag skärptes under denna tid. Under samma tid minskade också barnbidragen, vilka dock kom att öka igen under 1990-talets slut (ibid.). År 1995 sticker ut på så vis att det var många fler barnfamiljer som under detta år hade det dåligt ställt ekonomiskt, till skillnad från år 1990 (ibid.). År 1995 var även det år då det infördes så kallade pappadagar på 30 dagar (SCB 2013). Antalet pappadagar ökade sedermera och var under år 2011 uppe i 60 dagar (Försäkringskassan 2011). Enligt en rapport från statistiska centralbyrån (2014) är det möjligt att införandet av pappadagar bidragit till en mer jämställd omsorg av barnen till separerade föräldrar. Fortsättningsvis ökade växelvist boende bland barn till separerade föräldrar, som tidigare presenterat mycket kraftigt från år 1995 till år 2011 (SCB 2014). Enligt statistiska centralbyrån (2014) var dock 75 % av de ensamstående föräldrarna mammor, år 2011. Vidare infördes under 2000-talet även den så kallade maxtaxan inom förskolan och skolan (Skolverket 2007). Maxtaxan innebär att kostnaderna för förskola och skola är bestämda till en övre gräns, vilken aldrig tillåts överskrida en särskild procent av en familjs intäkter. Orsaken till att maxtaxan infördes var just på grund av att barnomsorgsavgifterna steg under 1990-talet (ibid.). Under 2000-talet blev även förskolan tillgänglig för barn, vars föräldrar var arbetslösa. Och under denna tiden infördes också så kallad ”allmän, avgiftsfri förskola för alla fyra- och femåringar” (ibid. s. 9). Vidare ansågs separationsfrekvensen bland föräldrar under år 2011 vara låg (SCB 2014). Att valet således föll på att analysera tidningsartiklar från just detta årtal är helt enkelt på grund av att det omnämndes i en rapport från statistiska centralbyrån. Och orsaken till att jag valde att analysera tidningsartiklar från just år 1995 beror på att det inte fanns några artiklar att finna

från Aftonbladet som handlade om ensamstående mammor förrän i slutet på år 1994. Och då endast ett fåtal, vilket var förvånande. Detta konstaterades efter att jag använt mig av sökfraserna ”ensamstående mamma”, ”ensamstående mor”, “ensamstående förälder” samt “ensamstående föräldrar” i Lunds universitets mediearkiv Retriever Research.

För att hitta artiklar sökte jag i mediearkivet Retriever research med sökordet ”ensamstående mamma”. Sökningarna gjordes för hela år 1995 samt för hela år 2011. Sökningen för år 1995 gav 100 träffar, medan sökningen för år 2011 gav 49 träffar. Anledningen till att jag inte använde mig av sökordet ”ensamstående mor” för respektive årtal var att jag ansåg att jag hade fått tillräckligt med träffar med hjälp av sökordet ”ensamstående mamma”. Vidare valdes tidningsartiklarna ut efter sex olika kriterier. De tidningsartiklar som föll bort var: de som endast nämnde ensamstående mamma flyktigt, de som syftade till ensamstående mamma i film, program, bok eller liknande, de som berörde ämnet insemination (eftersom ingen av dessa artiklar handlade om ensamstående mammor), de som beskrev ensamstående föräldrar, ensamstående pappor eller ensamstående utan barn, de som innehöll mindre än 100 ord samt de artiklar som var dubletter. Då tidningsartiklarna sorterats efter ovanstående kriterier återstod det 35 stycken artiklar från år 1995 och endast 19 artiklar från år 2011.

Empirikvantiteten för respektive år var således väldigt ojämn och för att jämma ut den genomfördes ett så kallat systematiskt urval, vilket innebar att jag valde bort var tredje tidningsartikel från år 1995 (Bryman 2018). Efter det systematiska urvalet var antalet tidningsartiklar för år 1995 nu 24 stycken. Avslutningsvis har jag valt att ta med tidningsartiklar från olika kategorier i tidningen, eftersom att jag anser att det ger en mer nyanserad bild av Aftonbladets framställning av ensamstående mammor under de olika årtalen.

4.3 Analys

Analysarbetet går enligt Jönson (2010) hand i hand med analysen, och analysen i denna uppsats är baserad på en induktiv ansats, där jag utifrån mitt empiriska material skapat kategorier utifrån de framställningar som är mest förekommande (Svensson 2015). Och

kategorierna i sin tur är baserade på mina frågeställningar (Jönson 2010). Motsatsen till den induktiva ansatsen är en deduktiv ansats, där man utifrån de teoretiska utgångspunkterna kategoriserar sitt empiriska material (Bryman 2018).

Inledningsvis i analysarbetet skrev jag ut samtliga 43 tidningsartiklar för att lättare kunna få en överblick av materialet, denna överblick kallas initial kodning (Rennstam & Wästerfors 2015). Jag läste det empiriska materialet flertalet gånger (Phillip & Winther Jörgensen 2000). Kodningen utfördes manuellt, och jag strök under kodningsprocessen under de meningar i tidningsartiklarna som beskrev ensamstående mammor, detta i syfte att identifiera hur de framställs. Därefter övergick min kodning till så kallad fokuserad kodning, då jag började skönja diverse teman i mitt empiriska material (Bryman 2018; Rennstam & Wästerfors 2015). Denna form av kvalitativa kodning kallas i sin tur för tematisk analys, där teman identifieras i det empiriska materialet (Bryman 2018). Och de temana som urskildes var dålig ekonomi samt kämpande. Under år 1995 presenterades den ensamstående mamman ha dålig ekonomi i 11 stycken tidningsartiklar, och hon framställdes som kämpande i 8 artiklar. Under år 2011 framställdes den ensamstående mammans dåliga ekonomi i hela 12 artiklar, medan hon framställdes som kämpande i 8 stycken artiklar även detta år. I vissa fall har en och samma artikel berört båda temana. Avseende så kallad mättnad, anser jag mig, trots det förhållandevis låga antalet analyserade tidningsartiklar ha uppnått mättnad i material. Anledningen är att jag kunde identifiera att samma teman var återkommande, men mindre avvikelser förekom givetvis (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2015). Även Bryman (2018) framför att just repetition är det som i en tematisk analys karaktäriserar att något bör tolkas som ett tema.

4.4 Förförståelse

För att beröra ämnet förförståelse har jag själv erfarenhet av att leva som ensamstående mamma. Jag anser dock inte att denna erfarenhet påverkat denna sortens studie i någon särskild riktning. Hade jag däremot utfört en ostrukturerad intervju exempelvis tror jag att det eventuellt hade kunnat finnas en risk att jag ledde samtalet i olika riktningar, baserade på min förförståelse av denna form av levnadskontext. För att ändå säkerställa att min egna

livserfarenhet inte skulle komma att påverka denna studien har jag medvetet förhållit mig extra objektiv, i både kodningen och tolkningen av materialet. Jag blev dock inte förvånad när temat dålig ekonomi identifierades, och det var trots min objektivitet väntat att det skulle visa sig.

4.5 Förtjänster och begränsningar

Bryman (2018) framför kritiskt att en kvalitativ studie till stor del grundar sig i forskarens egna intresse, vilket de facto stämmer in på min uppsats. Men eftersom att människors uppfattningar av olika samhällsfenomen samt samhällsgrupper delvis är skapade av dagstidningar (Boréus 2015), är det betydelsefullt att studera och medvetandegöra hur ensamstående mammor faktiskt framställs i Sveriges största dagstidning. En kvalitativt genomförd studie kan även ur ett kritiskt perspektiv anses vara väldigt subjektiv, och baserad på tolkningar (Bryman 2018). Och trots att man försöker förhålla sig neutral till det man undersöker finns det alltid en viss typ av föreställningar och förväntningar kring det som studeras (Ahrne & Svensson 2015). Min studie är givetvis färgad av mitt egna sätt att tolka saker och ting, vilket kan betraktas som en begränsning. En kvalitativ undersökning kan dock bidra till en djupare förståelse för hur gruppen ensamstående mammor framställs i media, än vad en kvantitativ undersökning hade gjort (Ahrne & Svensson 2015). En annan begränsning med min kvalitativa studie är att det är problematiskt att dra allmänna slutsatser utifrån resultatet, eftersom att fokus som sagt är på tolkningar och inte på kvantitet (Bryman 2018). Avslutningsvis kan min induktiva ansats med kategoriskapande utgöra en begränsning på så vis att kontexten i det som framkommer i empirin riskerar att försvinna via detta tillvägagångssätt (ibid.). För att försöka undkomma detta har jag dock valt att i ett fristående avsnitt väldigt kort belysa det som avviker från de identifierade temana (Rennstam & Wästerfors 2015).

4.6 Metodens tillförlitlighet

Inom den kvantitativa forskningen använder man sig av begreppen överförbarhet, validitet samt reliabilitet för att argumentera för en studies trovärdighet samt tillförlitlighet (Lind 2019). Inom den kvalitativa forskningen däremot blir det, enligt Lind (2019) mer fördelaktigt att använda sig av begreppen *träffsäkerhet*, *pålitlighet* samt *autenticitet*. Begreppet träffsäkerhet betyder att studien faktiskt ger kunskap om det som undersöks. Begreppet pålitlighet innebär att personer som inte varit involverade i studien ska ha möjlighet att göra en bedömning gällande studiens tillvägagångssätt. Och ordet autenticitet syftar till äktheten i studiens uppgifter (ibid.). För att tillämpa ovanstående begrepp på min studie bedömer jag studien som träffsäker på så vis att den faktiskt, om än i mindre skala, genererar kunskap gällande hur ensamstående mammor framställs i Sveriges största dagstidning, Aftonbladet. Jag anser även att studien är att bedöma som pålitlig då jag noggrant redogjort för mitt tillvägagångssätt. Studien kan även anses vara autentiskt då jag inte har förvrängt uppgifter gällande studien.

5 Forskningsetiska överväganden

Forskning anses vara av betydelse för bland annat förändringsprocesser i samhället, och för att forskning skall utföras på ett etiskt korrekt sätt har ett så kallat individskyddskrav utformats, vilket innehåller fyra olika avsnitt (Vetenskapsrådet 2002). Inför en studie skall således en utvärdering göras gällande hur studien kan komma att påverka de personer som medverkar, eller berörs av den (ibid.). Individskyddskravet består enligt Vetenskapsrådet (2002) av följande huvudkrav:

Informationskravet, vilket innebär att forskare ska delge information till medverkande i en studie gällande deras roll i undersökningen och de villkor som är aktuella för medverkandet. Vidare skall medverkande underrättas om att deras deltagande är baserat på frivillighet samt att de kan välja att avsluta sitt deltagande. Ovanstående gäller då information inhämtas från en person, eller från ett myndighetsregister (ibid.). Informationskravet kan därav inte appliceras på min studie, eftersom att jag har analyserat tidningsartiklar i Sveriges största dagstidning.

De analyserade tidningsartiklarna har tidigare publicerats så att allmänheten kan ta del av dem, och jag behöver således inte delge information till de som tidningsartiklarna berör om att denna studie genomförts. Längre ner i detta avsnitt kommer jag dock att skriva hur jag anonymiserat de som presenteras i de analyserade artiklarna, eftersom att de trots allt inte har vetskap om studien.

Samtyckeskravet, vilket innebär att forskare behöver medverkandes samtycke till att delta i en studie. Detta gäller dock enbart i de fall då de medverkande skall vara aktivt deltagande. Och samtycke är enligt Vetenskapsrådet (2002) inte nödvändigt då information till en studie inhämtas från massmedia. I min studie medverkar inga personer aktivt, eftersom att jag inhämtar information från massmedia. Samtyckeskravet blir således inte applicerbart på min studie.

Konfidentialitetskravet, beskriver att uppgifter om personer i en studie ska tillhandahållas så att utomstående ej kan komma åt dem. Vid publicering skall även de medverkande anonymiseras (Vetenskapsrådet 2002). Inte heller detta krav är applicerbart på min studie. Jag behöver inte förvara tidningsartiklarna som ingår i min studie på ett sådant sätt att inte obehöriga kommer åt dem, eftersom att de sedan innan är offentligt publicerade. Jag behövde inte heller i min studie anonymisera de som berörs i tidningsartiklarna, eftersom att de som tidigare nämnt, sedan innan är offentligt publicerade. Jag valde, trots detta att inte skriva ut namnen på de personer som omnämns i de analyserade tidningsartiklarna. Detta eftersom att de inte har kännedom om att denna studie genomförts. Samtliga namn benämns därav som XXX.

Nyttjandekravet, beskriver avslutningsvis hur personuppgifter, avsedda för forskning inte får brukas till något annat än det avsedda syftet (Vetenskapsrådet 2002). Detta krav är dock inte aktuellt att ta hänsyn till i min studie, eftersom att min empiri baserats på tidningsartiklar som sedan tidigare offentliggjorts för allmänheten.

6 Resultat och analys

I detta avsnitt kommer resultatet av min studie att presenteras, det vill säga hur ensamstående mammor framställts i Aftonbladet under år 1995 samt under år 2011. Som tidigare nämnt kunde inga skillnader identifieras i framställningen under de olika årtalen. Resultaten visar istället på en liknande framställning under de olika årtalen. Framställningen av ensamstående mammor kommer i detta avsnitt att analyseras med hjälp av tidigare forskning, samt via de valda teoretiska infallsvinklarna, claims-making teorin samt socialkonstruktivismen.

6.1 Framställning av ensamstående mammor år 1995 och år 2011

I presentationen av kunskapsläget framkom det att ensamstående mammor i svensk media framställts ha dålig ekonomi, vara goda och kämpande mödrar, samt utgöra en dysfunktionell familjekonstellation. Men varken ålder eller etnicitet har varit i fokus i svensk medias skildringar. Tidigare forskning gällande hur ensamstående mammor skildrats i utländsk media visar på dominerande skildringar av bidragsberoende, bristande moral samt dysfunktionell familjekonstellation. Och i USA framförallt har den ensamstående mammans etnicitet tagit stor plats i media. Resultatet av min studie visar att ensamstående mammor framställs som kämpande kvinnor med dålig ekonomi, temat dålig ekonomi har dock varit dominerande men även kämpande utgjorde ett tema under både år 1995 samt under år 2011. Ibland har en och samma tidningsartikel berört både dålig ekonomi och kämpande, de tycks således gå hand i hand. En nämnvärd skillnad som dock ej kommer att beröras i analysen är att det fanns dubbelt så många artiklar som berörde den ensamstående mamman år 1995 jämfört med år 2011. En gissning är att den ensamstående mamman numera oftare benämns som ensamstående förälder.

6.1.1 Dålig ekonomi

Under både år 1995 samt år 2011 framställdes den ensamstående mammans dåliga ekonomi i flertalet tidningsartiklar. År 1995 framställdes den ensamstående mammans dåliga ekonomi i 11 stycken tidningsartiklar, och under år 2011 framställdes hennes dåliga ekonomi i 12 stycken tidningsartiklar. I september 1995 skrev Aftonbladet om ensamstående mamman XXX:

Hon jobbar deltid inom hemvården och är ensamstående mamma.

– Jag är livrädd för hur jag ska klara framtiden, säger XXX.

Sedan hon började arbeta som hemvårdare i kommunen har hon alltid haft ont om pengar, berättar hon. (Aftonbladet 1995-09-06)

I detta citat kan man tolka Aftonbladet som anspråksformulerare på att XXX hamnar inom ramen för ett socialt problem. Dels framförs det av Aftonbladet att XXX jobbar deltid, vilket i sig kan tolkas som en indikation på att hon har en låg inkomst. Sedan konstrueras en mening där det tydliggörs, samt framförs som ett problem att hon under en längre tid haft ont om pengar. Detta till följd av sin anställning hos kommunen. Att Aftonbladet citerar att XXX är ”livrädd” kan enligt Losekes (2003) teori ses som ett sätt att få publiken att sympatisera med henne. Enligt Losekes (2003) teori kan det även vara så att journalisten som skrivit artikeln extra tydligt framför XXX:s ekonomiska problematik eftersom att dennes personliga värdering är att man inte ska behöva leva på ett sådant sätt. Och uppmärksammandet av XXX:s knappa ekonomi kan således tolkas som konstruktionen av ett anspråk till social förändring (Loseke 2003). Enligt Strömbäck (2008) kan dock den negativa skildringen av den ensamstående mammans ekonomi vara ett försök till att generera fler läsare, eftersom att negativa nyheter lättare fångar folks uppmärksamhet, än positiva. Och publiken är enligt Loseke (2003) att anse som bidragande till Aftonbladets innehåll. I en annan artikel från november år 1995 framställs även en ensamstående tvåbarnsmammas dåliga ekonomi. Artikeln handlar om att utbetalningen av barnbidraget flyttas fram till den 27:e, istället för att betalas ut den 20:e. Det framkommer även i artikeln att barnbidraget skall komma att sänkas med 110 kronor.

Men för många familjer är barnbidraget den 20:e i varje månad en livlina. Kontot fylls på med välkomna pengar, veckan före avlöning.

... XXX får redan idag vända på slantarna.

... Redan nu jagar hon röda prislappar. Jämför priserna i direktreklamen från livsmedelskedjorna innan hon handlar. (Aftonbladet 1995-11-29)

Också i denna artikel kan Aftonbladet tolkas som anspråksformulerare på ett socialt problem. Detta görs dels genom att konstruera benämningen av barnbidraget som en "livlina". Men även då det framförs hur den ensamstående tvåbarnsmamman i dagsläget får "vända på slantarna". Och det framkommer också tydligt att Aftonbladet kan tolkas som anspråksformulerare på ett socialt problem då det framförs att den ensamstående mamman som artikeln berör "jagar röda prislappar". De ord som artikelförfattaren här använder sig av kan, i likhet med föregående artikel, enligt Losekes (2003) teori tolkas som ett försök att få publiken att sympatisera med situationen denna ensamstående mamma har blivit ett offer för. Offer på så vis att barnbidragets utbetalningsdatum förflyttas. Vidare kan detta i sin tur ses som ett försök att få publiken att känna att detta på något sätt måste avhjälpas (Loseke 2003). Och genom att den ensamstående mamman i artikeln konstrueras som ett offer för omständigheterna ökar känslorna av sympati från publikens sida (Loseke 2003). Känslan av sympati hänger enligt Loseke (2003) dock ihop med konstruktionen av kategorier i samhället, och hur dess moral konstruerats. Detta kan kopplas till den tidigare svenska studien där det framgick att den ensamstående mamman i svensk media framställs som en god person (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020), till skillnad från i amerikansk media exempelvis där den ensamstående mamman framställts som omoralisk (Bullock, Williams & Wyche 2001; Karides, Misra, Moller 2003; Combs-Orme, Kennedy & Luther 2005; Kelly 1996; Staley 2008). Det kan således antas att svensk publik sympatiserar starkare för den ensamstående mamman än vad en amerikansk publik hade gjort.

Ytterligare en artikel från november månad, år 1995 framställer den ensamstående mammans dåliga ekonomi.

XXX två söner kan inte äta i skolan längre. Inte nu när Strängnäs kommun börjar ta betalt för skolluncherna. – Det kostar 2 400 kronor, det varken vill eller kan jag betala, säger XXX.

- Det är möjligt, att jag kan dra in på något annat för att kunna köpa matkorten men jag vet inte på vad, och jag vet inte om jag vill. Det är en principfråga

också, säger XXX, ensamstående, lågavlönad tjänsteman. (Aftonbladet 1995-11-09)

Vad som framkommer i denna artikel och i flertalet av de tidningsartiklar som analyserats överensstämmer med tidigare forskning som visar att ensamstående mammors knappa ekonomi vanligen skildras i svensk media (Bergnehr & Wahlström & Henriksson 2020; Dejgaard & Larsen 2013). Och bilden ser likadan ut i dansk media (Dejgaard & Larsen 2013). Vidare visar Bergnehrs och Wahlström-Henrikssons (2020) tidigare studie att den ensamstående mamman i svensk media framställs som arbetande, dock för en låg lön. Och i flertalet artiklar samt i ovanstående citat framförs det att den ensamstående mamman är ”lågavlönad”, i ovanstående citat även ordagrant. Att benämna den ensamstående mamman som ”lågavlönad” kan, enligt Losekes (2003) teori syfta till att göra anspråk på att hennes levnadssituation bör tolkas som socialt problematisk. Att skildra den ensamstående mammans brist på pengar kan däremot, enligt Ljuslinder, Markström och Sjöström (2011) vara ett sätt att bekräfta hennes låga status i samhället. Och tidigare Storbritannisk forskning visar att den ensamstående mamman, i media ofta framställs tillhöra den lägre klassen (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Salter 2018). Även i svensk media förmedlas enligt Bergnehr & Wahlström-Henrikssons (2020) tidigare studie samma bild. För att återgå till Loseke (2003) är det så kallade spelet gällande anspråksformuleringar förknippat med bland annat makt och politik. Och både sociala begränsningar och möjligheter skapas via olika aktörers anspråksformuleringar, gällande vad som bör, och inte bör betraktas som sociala problem. Och i ovanstående citat tydliggörs den ensamstående mammans begränsning ekonomiskt, genom att Aftonbladet konstruerar henne som just ”lågavlönad”.

En annan ensamstående, MS sjuk mamma framför, via Aftonbladet, år 1995 hur dålig hennes ekonomi är, till följd av att hon själv får stå för rehabiliteringskostnaden. Aftonbladet agerar i detta citat enligt Loseke (2003) sekundär anspråksformulerare.

- Det finns inget utrymme för vare sig ett biobesök, en pizza eller en klädtrasa. (Aftonbladet 1995-02-22)

Den ensamstående mamman konstruerar här ett anspråk på att hennes ekonomi är mycket svag. Genom att hennes situation uppmärksammas av publiken kan det leda till en utvärdering av det tillstånd hon, och säkerligen flera andra lever i. Och tillståndet kan således gå från att

ha kategoriserats som acceptabelt, till att kategoriseras som oacceptabelt, vilket i sin tur kan komma att leda till positiv social förändring (Loseke 2003). För att sätta detta i perspektiv framför Loseke (2003) exempelvis att det under 1950-talet ansågs olämpligt att en småbarnsmamma arbetade, och idag anses det inte vara några konstigheter.

Skildringar av den ensamstående mammans dåliga ekonomi dominerade som ovan nämnt även under år 2011. I en artikel från juni månad detta år skriver Aftonbladet om ett arrangerat läger för fattiga, ensamstående mammor och deras barn.

På frukostbordet finns flera sorters pålägg, mjukt bröd och apelsinjuice. Det är lyx – nästan överkligt. Barnen här är vana vid mjölkranon. Det är Sverige 2011 och vi är på läger för fattiga barn med Frälsis.

... Det finns barn här som skickas iväg till skolan med uppmaningen: ”Du måste äta lunch. Ta två portioner, ikväll blir det ingen middag.” – Om någon av mina barn kommer hem och säger att de inte ätit i skolan vill jag skrika ”Varför?”. Det är sådan press. (Aftonbladet 2011-06-07)

Jag tolkar ovanstående som att Aftonbladet tydligt gör anspråk på att denna gruppen ensamstående mammors levnadssituation utgör ett socialt problem. Att via ord konstruera en ”vanlig” frukost som ”lyx” kan tolkas som ett sätt att tydliggöra hur bristfälligt de ensamstående mammorna, och deras barns faktiskt lever. Användandet av ordet ”fattig” kan också syfta till att betona det ansedda missförhållandet. Och Aftonbladet agerar, enligt Losekes (2003) teori i första stycket primär anspråksformulerare, eftersom att stycket är konstruerat utifrån artikelförfattarens egna vokabulär. Loseke (2003) framför att sociala problem inte är en oföränderlig kategori, men att temat fattigdom tenderar att vara bestående. Temat dålig ekonomi framkommer även tydligt i följande artikel från år 2011, där Aftonbladet agerar sekundär anspråksformulerare, och återger vad någon annan har gett uttryck för.

- Vi hade det knackigt hemma, mamma var ensamstående och det var inte så att jag kunde köpa några nya kläder eller så, man fick vänta på barnbidraget. Jag började jobba tidigt och blev van vid att ta hand om mig själv. Jag har försökt att få det lite bättre helt enkelt. (Aftonbladet 2011-10-29)

Loseke (2003) menar att ett socialt problem är ett *tillstånd* som *någon* lever i, och det innehåller således två komponenter, något, och någon. Personen som citeras kan tolkas göra

anspråk på att denne har levt under socialt problematiska förhållande. Detta då personen i ovanstående citat dels framför att det var ”knackigt” hemma, vilket syftar till att beskriva en sisådär tillvaro. Sedan framförs det att hans mamma var ensamstående, vilket jag tolkar som anledningen till att det var knackigt. Avslutningsvis i citatet framförs det att personen har försökt få det lite bättre, vilket skapar föreställningen om att ekonomin med en ensamstående mamma inte var särskilt bra. I ytterligare en artikel från år 2011 agerar Aftonbladet primär anspråksformulerare då de framställer en annan ensamstående mamma.

En gång i tiden, när pojkarna var små, jobbade hon som städerska på Östra sjukhuset. Som ensamstående mamma var det förstås svårt att få lönen att räcka till och när pojkarna somnat på kvällen gick hon till nästa städjobb. Ibland, på nätterna, delade hon ut tidningar. (Aftonbladet 2011-09-17)

Inledningsvis i resultat avsnittet framförde jag att temat dålig ekonomi flertalet gånger tycks gå hand i hand med temat kämpande, och ovanstående citat är ett exempel på det. I citatet tydliggörs den ensamstående mammans yrkesroll, samt att det var svårt att livnära sig på den lönen hon fick, i kombination med att vara ensamstående mamma. I citatet gör Aftonbladet anspråk på att ekonomin är knapp, och tillvaron kan således antas vara socialt problematisk. Vad man dock kan fastna för i detta citat är ordet ”förstås”, att det som ensamstående mamma ”förstås” var svårt att få lönen att räcka till. Konstruktionen av ordet ”förstås” utgår från ett antagande om att det som ensamstående mamma bör vara svårt att få ekonomin att gå ihop. Enligt vad Barlebo Wenneberg (2010) framför om socialkonstruktivistisk kunskapsteori kan användningen av ordet ”förstås” tolkas som ett uttryck för underliggande kunskap, förmedlad via språket, om att ensamstående mammor har det tufft ekonomiskt. Vidare visar samtliga analyserade tidningsartiklar, vilka berör ensamstående mammors knappa ekonomi på samma resultat som tidigare forskning på så vis att de inte stigmatiseras till följd av deras ekonomiska situation (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020; Dejgaard & Larsen 2013). I detta avslutande citat från år 2011 görs också anspråk på den ensamstående mammans dåliga ekonomi. Artikeln handlar om huruvida föräldrar bör hållas betalningsansvariga för deras barns brott eller ej.

På grund av att det kan ödelägga familjer om exempelvis en ensamstående mamma hålls betalningsansvarig för stora belopp. (Aftonbladet 2011-06-10)

Aftonbladet konstruerar i ovanstående citat ett anspråk på att ensamstående mammor generellt sett har det dåligt ställt ekonomiskt, samt att det kan utgöra ett socialt problem. Detta tydliggörs särskilt genom konstruktionen av ordet ”ödelägga”, med syftning till ensamstående mammors ekonomi. Via detta sätt att i media konstruera bilden av den ensamstående mamman förstärks i sin tur en allmän föreställning om att ensamstående mammor har dålig ekonomi. (Strömbäck 2012; Wadbring 2012).

6.1.2 Kämpande

Under både år 1995 samt under år 2011 identifierades temat kämpande. Under både år 1995 och år 2011 framställdes den ensamstående mamman som kämpande i 8 stycken artiklar. I september år 1995 skrev Aftonbladet om den ensamstående tvåbarnsmamman XXX, och det framkom tydligt i denna artikel att hennes tillvaro varit just kämpig.

På tio år hade hon ingen semester alls – på somrarna när hon var ledig från städjobbet på skolan, jobbade hon extra på hemtjänsten för att sönerna XXX och XXX skulle kunna vara på feriehjem på landet. (Aftonbladet 1995-09-26)

I flera artiklar och även i citatet ovan framkommer det att XXX får kämpa för att få ihop till det nödvändiga, vilket överensstämmer med Bergnehrs och Wahlström-Henrikssons (2020) studie, i vilken det framfördes att det ensamstående moderskapet i svensk media framställs som slitsamt. Också i Wolfingers (2014) australienska studie framförs det att den ensamstående mammans liv i media framställs som slitsamt. Vidare framkommer det i citatet att Aftonbladet gör anspråk på att den ensamstående mammans tillvaro var kämpig, då det framförs för publiken att ”på tio år hade hon ingen semester alls”. Den meningen kan tolkas vara baserad på en kunskap, konstruerad via språkbruket i samhället om att man bör ha semester inom ett tioårsspänn. I en annan artikel från år 1995, där en chef intervjuas gällande en antirasistisk kampanj skrivs det om den ensamstående mamman på följande vis:

- Och en ensamstående utarbetad mamma kanske inte orkar åka in till centrum för att se vad hennes barn gör. Men till lokalen i förorten är det lättare att gå. (Aftonbladet 1995-04-08)

I detta citat är Aftonbladet så kallad sekundär anspråksformulerare, eftersom att det inte är journalisten själv som ger uttryck för ovanstående (Loseke 2003). Den ensamstående mamman konstrueras och framställs i citatet som ”utarbetad”. Tidigare forskning visar att då den ensamstående mamman framställs som just ”utarbetad” bidrar det till samhällets föreställningar och uppfattning om denna grupp (Gamson & Modigliani 1989; Ljuslinder, Markström & Sjöström 2011; Strömbäck 2008). Även ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv skapas föreställningen om den ensamstående mamman genom hur denne kategoriseras (Burr 2015). Ovanstående citat är därav ett exempel på konstruktionen av en generalisering av vad det innebär att vara ensamstående mamma. Eventuellt kan det vara så att personen som gett uttryck för ovanstående själv har anammat bilden av den ensamstående mamman just via media. I följande artikel från år 1995 agerar Aftonbladet sekundär anspråksformulerare då en tv-profil ger uttryck för följande:

- För mig har det varit ett superbra år, även om det stundtals varit jobbigt att kombinera jobbet med att vara ensamstående mamma och pendla från Stockholm. (Aftonbladet 1995-12-06)

I ovanstående citat konstrueras ett anspråk på att livet ”stundtals varit jobbigt”, till följd av det ensamstående moderskapet. Det som konstrueras som kämpigt är kombinationen av jobb, pendling och att vara ensamstående mamma. Enligt min tolkning skiljer sig ovanstående citat dock från majoriteten av tidningsartiklarna inom temat kämpande, på så vis att kämpigt i detta citat inte uttrycks innebära en kamp för att generera pengar till hushållet. Ovanstående citat kommer från en tv-profil, och det kan därav antas att personen i fråga är att betrakta som en kändis. I den tidigare svenska studien framkom det att då svenska nyhetstidningar framställer kända ensamstående mammor är det centrala vanligen hur det ensamma föräldraskapet går att kombinera med karriären, snarare än på den ekonomiska kampen (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020). Och det överensstämmer, enligt min tolkning med ovanstående citat.

Även under år 2011 framställs den ensamstående mamman som tidigare nämnt som en kämpande kvinna. I en artikel från år 2011 skriver Aftonbladet om en känd Storbritannisk persons uppväxtförhållanden.

XXX hade haft en tuff uppväxt med en ensamstående mamma och redan från späda ålder hängt med till baren där hon jobbade. (Aftonbladet 2011-07-15)

Aftonbladet agerar i detta citat som primär anspråksformulerare, och gör anspråk på att den ensamstående mammans tillvaro är kämpig, och socialt problematisk. Detta framställs i citatet dels genom att konstruera XXX:s uppväxt som ”tuff”, till följd av att publiken får veta att XXX:s mamma tagit med denne till sitt arbete. Arbetet var inte heller att anse som ett ”vanligt” arbete, utan mamman jobbade i en bar. Att informera publiken om vilken typ av arbete den ensamstående mamman tog med sitt barn till kan dels syfta till att belysa att mamman hade det kämpigt, som fick ta med sig sitt barn till den typen av miljö. Men det kan å andra sidan, enligt Losekes (2003) teori även syfta till att få publiken att anse att den ensamstående mammans handling är omoralisk. Och att bland annat Storbritannien i media framställer den ensamstående mamman som omoralisk framkommer i tidigare forskning (Atkinson, Burns & Oerton 1998; Jones & Linné 2000). Den tidigare svenska studien visar dock att den ensamstående mamman, i svensk media inte framställs på detta vis, utan snarare som motsatsen (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020).

Ytterligare en tidningsartikel från år 2011 gör anspråk på att den ensamstående, ALS sjuka mamman har en kämpig tillvaro. I denna artikel agerar Aftonbladet dock sekundär anspråksformulerare, eftersom att det är mamman själv som kommer till tals. Tidningsartikeln är en debattartikel riktad till ordförande i Hälso- och sjukvårdsnämnden, och den ensamstående mamman argumenterar för att själv få välja rehabiliteringsform.

Att få besked om en obotlig sjukdom som har progressiv framfart, när man är ensamstående mamma till en son som bara är två år – den chocken och smärtan är obeskrivlig. (Aftonbladet 2011-07-17)

Loseke (2003) skriver att vem som helst kan vara anspråksformulerare på sociala problem, men att det finns en hierarkisk ordning gällande anspråkstrovärdigheten. Och högst i hierarkin är forskare, medan fattiga och barn anses vara lägst i denna hierarki. Det framkommer inte i citaten men i artikeln att den ensamstående mamman är skuldsatt, vilket gör att hennes anspråkstrovärdighet kan anses som låg, eftersom att informationen om skuldsatthet ger en indikation om fattigdom. I citatet framför hon ett anspråk på att hennes tillvaro är kämpig. Den kan tolkas som kämpig på grund av hennes obotliga sjukdom. Men hon framför även att

hon är ensamstående mamma. Jag tolkar därav hennes tillvaro som ensamstående mamma som kämpig, eftersom att hon har ett litet barn som behöver tas om hand även när hon mår som allra värst. Loseke (2003) framför att det finns en anledning till varför det från olika håll görs anspråk på att vissa grupper, eller levnadskontexter bör klassas som sociala problem, och orsaken är att anspråken kan leda till social förändring. Enligt Losekes (2003) teori gör mamman i citatet anspråk på att ha en kämpig tillvaro för att publiken, i detta fall ordförande i Hälso- och sjukvårdsnämnden ska tänka på ett särskilt sätt gällande hennes levnadssituation. Vilket i sin tur kan resultera i att denne handlar på ett visst sätt som förbättrar den ensamstående mammans tillvaro, och "Successful claims-making can lead to new social services" (Loseke 2003 s. 123). Avsnittets avslutande citat är ett exempel på hur temana kämpande samt dålig ekonomi i flertalet artiklar tycks höra ihop. Delar av följande citat har presenterats tidigare under temat dålig ekonomi. Det är dock en annan del av det som nu kommer att analyseras som kämpande. Hela citatet behöver dock skrivas ut för ökad förståelse.

Som ensamstående mamma var det förstås svårt att få lönen att räcka till och när pojkarna somnat på kvällen gick hon till nästa städjobb. Ibland på nätterna, delade hon ut tidningar.

... men allt hårt arbete tog ut sin rätt och redan för 15 år sedan blev hon sjukpensionär. (Aftonbladet 2011-09-17)

I citatet agerar Aftonbladet primär anspråksformulerare, och konstruerar ett anspråk på att den ensamstående mammans kämpiga arbetssituation är att anse som socialt problematisk. Detta konstrueras genom att först informera publiken om att den ensamstående mamman inte kan få lönen från endast ett arbete att räcka till. Och hon framställs i citatet ha upp till tre olika jobb. Därefter informeras publiken om att den ensamstående mammans kämpiga tillvaro sedermera ledde till att hon blev sjukpensionär, vilket utifrån vidare information i artikeln var vid 50 års ålder. Genom att använda sig av orden "hårt arbete" i artikeln, med hänvisning till den ensamstående mammans flera olika jobb, konstrueras och förmedlas en kunskap via språket att det "normala" inte är att inte behöva ha flera olika jobb. Och kunskap är ur den socialkonstruktivistiska kunskapsteorin, enligt Barlebo Wenneberg (2010) baserad på både kultur samt subjektivitet.

6.1.3 Positiva skildringar år 1995 och år 2011

I metodkapitlet framförde jag att min induktiva ansats, med kategoriskapande kan vara en begränsning, eftersom att empirins kontext riskerar att försvinna (Bryman 2018). Och Rennstam och Wästerfors (2015) framför att det kan vara värt att även belysa det som avviker från de mest förekommande temana. För att således ge en mer nyanserad bild av det empiriska materialet har jag valt att belysa ett par positivare skildringar av den ensamstående mamman. I en positiv skildring från Aftonbladet år 1995 framför XXX att han och hans ensamstående mamma hade ”en oerhört tät relation” (Aftonbladet 1995-03-01). Och i samma artikel uttrycktes följande:

XXX beskriver sin mamma som en ”jag-ska-fixa-det-kvinna”. Stark. Och framförallt envis.

... Min mamma gav aldrig upp.

... Mamma räcker till. (Aftonbladet 1995-03-01)

Aftonbladets skribent avslutar artikeln med att skriva att ”En undersökning från folkhälsoinstitutet i fjol, visar att barn till ensamstående klarar sig minst lika bra i livet som dem med två föräldrar” (Aftonbladet 1995-03-01). I denna artikel har den ensamstående mamman konstruerats i positiv anda, och Bergnehr och Wahlström-Henrikssons (2020) studie visade att den ensamstående mamman i svensk media skildras som en bra mamma, vilket även framkommer i följande artikel från år 2011.

- Mamma var ensamstående och ekonomisk men på ett bra sätt. Jag och min syster var alltid mätta, rena och gjorde våra läxor. Jag lever efter samma divis och köper pyjamasar i stället för onödig lyx till mina barn. (Aftonbladet 2011-12-30)

7 Avslutande diskussion

Denna uppsats har undersökt hur ensamstående mammor framställs i Sveriges största dagstidning Aftonbladet under år 1995 samt under år 2011. Resultatet visar att den ensamstående mamman framställs som en kämpande kvinna med dålig ekonomi under både år 1995 och 2011. Studiens syfte har också varit att ta reda på om det framträder några likheter och/eller skillnader gällande hur ensamstående mammor framställs under de olika årtalen. Resultatet av studien visar att ensamstående mammor framställs på ett liknande sätt under både år 1995 samt under år 2011. Och under de båda årtalen identifierades temana dålig ekonomi, samt kämpande. Jag har således inte kunnat identifiera några skillnader gällande hur ensamstående mammor framställs under de olika årtalen.

Resultatet av studien är viktigt eftersom att Aftonbladets skildring av ensamstående mammor bidrar till skapandet av föreställningen om denna grupp i samhället (Gamson & Modigliani 1989). Det är av betydelse att medvetandegöra hur medias framställning av ensamstående mammor ser ut eftersom att denna grupp kommer i kontakt med socialarbetare (Socialstyrelsen 2013). Och att som socialarbetare inta ett öppet sinne vid mötet av individer från denna grupp, istället för att köpa medias bild är således betydelsefullt. Fortsättningsvis är det också av betydelse att framföra att eftersom att studiens resultat är baserat på mina personliga tolkningar, är det möjligt att en annan person hade tolkat det empiriska materialet på ett annorlunda sätt. En annan tolkning av samma empiri hade således kunnat leda till ett annat resultat av studien.

Det nämndes i uppsatsens inledning att det finns väldigt lite tidigare forskning om hur ensamstående mammor framställs i svenska dagstidningar (Bergnehr & Wahlström-Henriksson 2020). Men att det däremot finns gott om tidigare forskning gällande hur ensamstående mammor skildras i media internationellt, främst i USA och i Storbritannien. Ytterligare studier om hur ensamstående mammor framställs i svenska dagstidningar hade därför kunnat bredda kunskapen inom ämnet, och att exempelvis studera hur ensamstående mammor framställs i andra mediaforum som exempelvis TV eller film. En annan typ av

studie jag även bedömer hade kunnat vara meningsfull är att ur ett genusperspektiv studera hur ensamstående mammor, respektive ensamstående pappor framställs i media. Detta i syfte att lyfta fram hur föreställningar och värderingar kopplade till genus synliggörs och upprätthålls av media.

8 Referenslista

Aftonbladet (2019) *Nästan fyra miljoner läsare varje dag: aftonbladet nådde överlägset flest läsare i januari.* <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/p6opWj/nastan-fyra-miljoner-lasare-varje-dag> [2020-11-13]

Aftonbladet (2020) *Om Aftonbladet.* <https://www.aftonbladet.se/omaftonbladet/a/LOIQ4/om-aftonbladet> [2020-12-29]

Ahrne Göran & Svensson Peter (2015) *Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). Handbok i kvalitativa metoder. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber*

Atkinson Karen, Burns Diane & Oerton Sarah (1998) *'Happy families?': Single Mothers, the Press and the Politicians.* *Capital and Class.* 64(20): 1–12

Bergnehr Disa & Wahlström Henriksson Helena (2020) *Hardworking women: representations of lone mothers in the Swedish daily press.* *Feminist Media Studies.* DOI: 10.1080/14680777.2019.1704815

Bergsten Birgitta & Bäck-Wiklund Margareta (1997). *Det moderna föräldraskapet: en studie av familj och kön i förändring.* Stockholm: Natur och kultur

Boréus, Kristina (2015) *Texter i vardag och samhälle. I: Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). Handbok i kvalitativa metoder. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber*

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder.* Upplaga 3 Stockholm: Liber

Bullock E. Heather, Williams R. Wendy & Wyche Fraser Karen (2001) *Media Images of the Poor.* *Journal of Social Issues.* 57(2): 229–246

Burr, Vivien (2015). *Social constructionism.* Third edition. London: Routledge

Combs-Orme Terri, Kennedy A. Deseriee & Luther A. Catherine (2005) *INTERWINING OF POVERTY, GENDER, AND RACE: A CRITICAL ANALYSIS OF WELFARE NEWS COVERAGE FROM 1993-2000.* *Race, Gender & Class.* 12(2): 10–33

Dejgaard Engel Thomas & Larsen Albrekt Christian (2013) The institutional logic of images of the poor and welfare recipients: A comparative study of British, Swedish and Danish newspapers. 23(3): 287–299

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran. (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Försäkringskassan (2011) *Socialförsäkringstaket och föräldralön – ekonomi vid föräldraledighet*. (Socialförsäkringsrapport 2011:11). Försäkringskassan.
https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/c74f5b0e-89a6-47ff-b240-94495e94f286/socialforsakringsrapport_2011_11.pdf?MOD=AJPERES

Gamson A. William & Modigliani Andre (1989) Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*. 95(1): 1–37

Ghersetti, Marina (2012) Journalistikens nyhetsvärdering. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Heintz-Martin K. Valerie & Langmeyer N. Alexandra (2019) *Economic Situation, Financial Strain and Child Wellbeing in Stepfamilies and Single-Parent Families in Germany*. *Journal of Family and Economic Issues*. (2020) 41:238–254

Jansson, André (2012) *Medierna och publikens makt*. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Jones Marsha & Olga Linné (2000) *The Coverage of Lone-Parents in British Newspapers. A Construction Based on Moral Panic?* *NORDICOM Review*. 21(1): 59–70

Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber

Karides Marina, Misra Joya & Moller Stephanie (2003) Envisioning Dependency: Changing Media Depictions of Welfare in the 20th Century. 50(4): 482–504

Kelly M. Deirdre (1996) STIGMA STORIES: Four Discourses About Teen Mothers, Welfare, and Poverty. *YOUTH AND SOCIETY*. 27(4): 421–449

Kullberg Christian (2005) *Differences in the Seriousness of Problems and Deservingness of Help: Swedish Social Worker's Assessments of Single Mothers and Fathers*. *British Journal of Social Work*. 35(3): 373–386

Letablier Marie-Thérèse & Wall Karin (2018) Changing Lone Parenthood Patterns: New Challenges for Policy and Research. I: Bernardi Laura & Mortelmans Dimitri (red.) *Lone Parenthood in the Life Course*. Switzerland: SpringerOpen, 29–53. Doi: 10.1007/978-3-319-63295-7.

Lind, Rolf (2019). *Vidga vetandet: teori, metod och argumentation i samhällsvetenskapliga undersökningar*. Andra upplagan Lund: Studentlitteratur

Lindgren, Simon (2011) Textanalys. I: Fangen, Katrine & Sellerberg, Ann-Mari (red.) (2011). *Många möjliga metoder*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Ljuslinder Karin, Markström Carina & Sjöström Stefan (2011) *Konsensus och personifierade konflikter: Problembeskrivningar av äldreomsorg i svensk dagspress*. Sveriges sociologförbund. 48(1): 5–23

LO (2000) *Barnen och jämlikheten, rapport från LOs välfärdsprojekt 2000*. Landsorganisationen i Sverige.

[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vres/lo_fakta_1366027492914_barnen_pdf/\\$file/barnen.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vres/lo_fakta_1366027492914_barnen_pdf/$file/barnen.pdf)

Loseke, Donileen R. (2003). *Thinking about social problems: an introduction to constructionist perspectives*. 2. ed. New York: Aldine de Gruyter

Nord Lars (2012) De nationella mediesystemen. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Nord Lars & Strömbäck Jesper (2004) Journalistik, medier och demokrati. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2004). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

Phillips Louise & Winther Jørgensen Marianne (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Salter, Emma (2018) A Media Discourse Analysis of Lone Parents in the UK: Investigating the Stereotype. I: Bernardi Laura & Mortelmans Dimitri (red.) *Lone Parenthood in the Life Course*. Switzerland: SpringerOpen, 55–74. Doi: 10.1007/978-3-319-63295-7.

SCB (2013) Barn, föräldrar och separationer: Utvecklingen under 2000-talet. (Demografiska rapporter 2013:1) Statistiska centralbyrån.
https://www.scb.se/contentassets/50c91106ef1441118460b7ef806f4c99/be0701_2013a01_br_be51br1301.pdf

SCB (2014) *Olika familjer lever på olika sätt – om barns beroende och försörjning efter separation*. (Demografiska rapporter 2014:1) Statistiska centralbyrån.
https://www.scb.se/contentassets/b5895a1274624766ae43eb14d3097854/be0701_2013a01_br_be51br1401.pdf

SCB (2019a) *Definitioner 2012–2017*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sok/Index?FileTypes=Excel&Date=Anytime&Sort=relevance&Query=definition+en+samst%C3%A5ende+f%C3%B6r%C3%A4lder&Page=1&Tab=scb&Exact=False> [2020-11-17]

SCB (2019b) *Ensam, med partner eller kompisboende. Vad säger hushållsregistret?* (Demografiska rapporter 2019:1) Statistiska centralbyrån.
https://www.scb.se/contentassets/cfe7690018d741798939bd8a6d087219/be0701_2015i2018_br_be51br1901.pdf

SCB (2020) *På tal om kvinnor och män: Lathund om jämställdhet 2020*.
https://www.scb.se/contentassets/98bad96ec1bd44aea171b2fb4f7b3f64/le0201_2019b20_br_x10br2001.pdf [2020-11-17]

Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*. Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2010-3-11.pdf>

Skolverket (2007) *Fem år med maxtaxa – uppföljning av reformen, maxtaxa och allmän förskola m.m.* (Rapport 294). Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a6560b4/1553959405000/pdf1706.pdf>

Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*. Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2010-3-11.pdf>

Socialstyrelsen (2013) *Barn och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*. Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2013-3-15.pdf>

Staley, Louise (2008) *Awkward problems in social policy: Women and welfare after Howard*. Institute of Public Affairs Review. https://ipa.org.au/wp-content/uploads/archive/59-4_STALEY.pdf [2020-11-25]

Strömbäck Jesper (2008) På nyhetsmediernas agendor. Studier i Politisk Kommunikation, nr. 18. Sundsvall: Demokratiinstitutet. <http://miun.diva-portal.org/smash/get/diva2:127561/FULLTEXT01.pdf>

Strömbäck, Jesper (2012) Journalistiken och politiken. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Svensson, Peter (2015) Teorins roll i kvalitativ forskning. I: Ahrne, Göran, Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Wadbring, Ingela (2012) Medierna och den svårfångade publiken. I: Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.) (2012). *Medierna och demokratin*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Wenneberg, Søren Barlebo (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber

Wolfinger Emily (2014) *Australia's Welfare Discourse and News: Presenting Single Mother*. Global Media Journal: Australian Edition. 8(2): 1–16

9 Empirilista

Tidningsartiklar från Aftonbladet år 1995, hämtade 201201 från Retriever

Artikel	Datum
1. Lura dig själv att sluta röka. Släng tröstnappen!	19951231
2. Åsas termometer. Modigt, Sven Britton!	19951230
3. VAD NU DÅ? Catherine Schuck, 37, varför lämnar du ”Sköna söndag”.	19951206
4. Politikerna snålar på barnfamiljerna. Detta händer vid årsskiftet	19951129
5. Mia Bildt sköter korten bättre	19951109
6. David måste äta hos sin mormor	19951106
7. - Varför är inte facket tuffare?	19951009
8. Elvy får åka – tack vare Aftonbladet	19950926
9. Sofia kan dö om hon inte får rätt mat	19950911
10. Vem tror du får mest bidrag? Ulla gråter när hon ber om pengar. Kvinnorna får betala när regeringen sparar	19950906
11. Ensam mamma – och handikappad	19950903
12. Nu slipper Divine gå på gatan	19950830
13. - Jag skäms inte för att få socialbidrag	19950811
14. Skäms vi för våra smarta barn?	19950428
15. ”Vi vill anställa fler unga invandrare”	19950408
16. Homosexuell sa läkaren – hade cancer	19950406
17. Hennes makt sitter i orden. Här är andra snacksaliga och publikdragande TV-profiler	19950316
18. HUR KÄNNNS DET... Catherine Schuck, 36, som i morse debuterade som programledare i ”Sköna söndag”? ”Det ska bli vassare och tuffare TV”	19950312
19. ”Polisen knäckte fyra revben på mig”	19950311
20. Hurra – här kommer en räddare i nöden!	19950308
21. ”Min mamma klev aldrig åt sidan”	19950301
22. ”Varför ska jag bli helt utan?”	19950222
23. VEM ÄR DU ULRIKA MESSING, som utsetts till ordförande i kommittén som på nytt ska utreda de svenska arbetstiderna? ”Jag försöker läsa annat än bara riksdagspapper”	19950127
24. De fick nej av socialen	19950119

Tidningsartiklar från Aftonbladet år 2011, hämtade 201201 från Retriever

Artikel	Datum
1. ”Jag har slitit ut” ”Jag har slitit ut” ”Jag har slitit ut vår kokbok”	20111230
2. JAG HADE EN STALKER – DET VAR FAN OTÄCKT	20111029
3. Cornelia fick åka taxi själv	20111008
4. De får mörkret att vika undan	20111008
5. Tycker att Sigtuna kommun agerade för lite och för sent	20110922
6. Vad? Här stoppar hon knivbråket	20110917
7. Vi tävlade i whiskyhävning	20110729
8. Så blev han en terrorist	20110725
9. Jag är obotligt sjuk – låt mig få välja min egen rehabilitering	20110717
10. Takeback!	20110715
11. Basshunter: Folk har ropat våldtäktsman	20110615
12. Sveriges största mötesplats – vardagar kl 15	20110610
13. Studentens dyra dagar	20110608
14. Läger för fattiga – i Sverige 2011	20110607
15. ”Många i mitt gäng dog ju”	20110531
16. Amerikas älskling tar farväl	20110526
17. Här svarar Fredrik Reinfeldt på Samina och Alexanders frågor	20110405
18. Allt handlar inte om pengar	20110211
19. Evas vänner berättar om relationen med 51-åringen	20110113